

Biebrzański
Park Narodowy

w trosce o bagna i ludzi

fot. C. Werpachowski

Nowe spojrzenie na zalaną łąkę, czyli słowo o retencji

Retencja to proces zatrzymywania wody pozwalający na lokalne zwiększenie zasobów wodnych i spowolnienie odpływu. Retencja powoduje, że rzeki płyną, gdy nie pada deszcz. Może być naturalna, np. w strefie korzeniowej lub w wodach podziemnych, lub sztuczna - w budowanych zbiornikach. Rola retencji bywa spektakularna - jak w przypadku ochrony przed powodzią lub zabezpieczenia przed suszą, lub całkiem „codzienna”, gdy pozwala na wyrównanie odpływu rzek. Retencja jest mierzona objętością wody, jaką udało się na pewnym terenie zatrzymać, lub czasem, o jaki udało się spowolnić proces odpływu. Naturalnymi obszarami retencjonującymi wodę są mokradła, lasy i naturalne (lub utrzymywane w odpowiedniej kulturze melioracyjnej) łąki. Z punktu widzenia ochrony zasobów wodnych zlewni, zalana wodami wiosennych zalewów biebrzańska łąka to bardzo pożądany element retencji.

Większość działań człowieka prowadzi do ograniczenia retencji. Szczelna zabudowa miast powoduje utrudnienia w przesiąkaniu wody w głąb gleby. Poprawiająca się jakość dróg poprzez ich poszerzanie i utwardzanie, ograniczanie powierzchni obszarów zielonych w miastach oraz budowa nowych osiedli powodują zmniejszanie się powierzchni obszarów

fot. C. Werpachowski

mogących „chłonać” wodę. Zwiększa się natomiast powierzchnia obszarów, po których powierzchni woda szybko spływa do kanalizacji deszczowej i dalej - do najbliższego cieku, powodując wezbrania. Zmniejszona retencja daje o sobie znać szczególnie w okresach intensywnych opadów, kiedy to ograniczone możliwości spowalniania odpływu powodują koncentrację przepływu i szybkie wezbrania. W zlewniach o bardzo niskiej retencji powstają nawet tzw. „flash floods” (ang. „powodzie błyskawiczne”), które na obszarach o wysokim zagęszczeniu zabudowy prowadzą do powstania niespodziewanych i bardzo dotkliwych w skutkach zagrożeń. Warunki klimatyczne ostatnich lat dodatkowo weryfikują możliwości retencyjne i nadzieje związane z budową wielkich sztucznych zbiorników. Kryzys wodny w Kapsztadzie (RPA), jakiego to miasto doświadcza w tej właśnie chwili, wynika z kurczących się w wyniku parowania zasobów wodnych w zbiornikach zapoatrujących miasto w wodę. Po-

kazuje to, że wyzwania płynące ze zmian klimatu wymagają zdefiniowania dbałości o retencję od nowa. Malejąca retencja przekłada się na ekonomię: w RPA w wyniku suszy oraz niedostatecznej retencji wody, w ciągu ostatnich dwóch lat pracę w rolnictwie straciło ponad 50 000 osób. W Kapsztadzie wprowadzono ograniczenia w dostawach wody do 50 litrów na osobę na 1 dzień. W Polsce, wody zużywamy średnio trzy razy tyle...

Malejąca retencja przekłada się na ekonomię: w RPA w wyniku suszy oraz niedostatecznej retencji wody, w ciągu ostatnich dwóch lat pracę w rolnictwie straciło ponad 50 000 osób. W Kapsztadzie wprowadzono ograniczenia w dostawach wody do 50 litrów na osobę na 1 dzień. W Polsce, wody zużywamy średnio trzy razy tyle...

Malejąca retencja przekłada się na ekonomię: w RPA w wyniku suszy oraz niedostatecznej retencji wody, w ciągu ostatnich dwóch lat pracę w rolnictwie straciło ponad 50 000 osób. W Kapsztadzie wprowadzono ograniczenia w dostawach wody do 50 litrów na osobę na 1 dzień. W Polsce, wody zużywamy średnio trzy razy tyle...

W numerze:

- Nowe spojrzenie na zalaną łąkę, czyli słowo o retencji 1-2
- Ochrona ekosystemów leśnych w Parku 3
- Planowanie przestrzenne w zgodzie z przyrodą 4
- Odkryj Biebrzę na nowo 5
- Realizujemy projekt Interreg w Biebrzańskim Parku Narodowym 6-7
- Wstuchuję się w głos rolnika 7
- Z życia Parku 8

Biebrzański Park Narodowy zaprasza:

65 Wszechnica Biebrzańska 24-25 marca 2018 r.
„Wszystko zależy od wody”.
Więcej informacji udziela:
Małgorzata Stanek,
Małgorzata.Stanek@biebrza.org.pl

Targi Biebrzańskie. 29 kwietnia 2018 r.
Zapisy wystawców przyjmuje
Jerzy Bachliński. Kontakt e-mail:
Jerzy.Bachlinski@biebrza.org.pl,
tel: 85 738-30-35.
Więcej informacji udziela:
Beata Głębocka,
Beata.Glebocka@biebrza.org.pl

Biebrzański
Park Narodowy
w trosce o bagna i ludzi

fot. C. Werpachowski

Jak dbamy o retencję?

Mówiąc o retencji należy sobie uświadomić, że dbałość o zasoby wodne znajduje wyraz w wielu sferach naszego życia. W planach zagospodarowania przestrzennego lub warunkach zabudowy działek wskazuje się powierzchnię „biologicznie czynną” m.in. w celu umożliwienia zachowania lokalnej retencji wody w glebie. Niezabudowana część działki pozwala na infiltrację – przesiąkanie wody opadowej do głębszych warstw profilu glebowego. Woda ta, za jakiś czas co prawda dopłynie do cieku i zasilą odpływ, jednak w międzyczasie zostanie zakumulowana jako woda glebowa lub w wodach podziemnych. W nowoczesnym podejściu do gospodarowania wodami, retencja uzyskuje priorytet wyższy, niż kiedykolwiek wcześniej. Naszym lokalnym wyrazem nowoczesnego podejścia do gospodarki wodnej jest renaturyzacja rzek oraz wprowadzanie właściwych zasad korzystania z wód poprzez np. promowanie przywracania funkcji budowli piętrzących w sys-

fot. C. Werpachowski

temach melioracyjnych. Pamiętajmy, że to właśnie dzięki relatywnie wysokiej retencji wody w dolinie Biebrzy, w okresach suszy jest to jeden z niewielu obszarów w naszym regionie gdzie można prowadzić jakąkolwiek działalność rolniczą. Dowody na to znajdziemy we wspomnieniach z roku 2015, gdy z uwagi na długotrwałą suszę łąki położone poza doliną nie dały niemal żadnego plonu siana. Dolina Biebrzy była wówczas jednym z niewielu obszarów w woj. podlaskim, gdzie produktywność łąk została utrzymana. Dzięki retencji.

Zalana łąka – strata czy zysk?

Retencja na pewno się więc opłaca. Póki co, w szerokiej skali całej zlewni. Da się bowiem obliczyć wartość retencji wody w zlewniach na podstawie rzeczywistych kosztów ponoszonych przez inwestorów (np. samorząd lokalny) na zwiększanie zasobów wodnych. W zlewni Biebrzy wartość retencji wodnej wynosi około 2 zł za metr sześcienny wody na rok. Nie jest to wartość hipotetyczna – tyle bowiem lokalni inwestorzy (samorządy, indywidualni właściciele, Lasy Państwowe) w latach 2001-2012 zapłacili za działania, których głównym celem było „zwiększenie retencji”. Tymi działaniami były m.in. budowa zbiornika wodnego w Korycinie (rz. Kumiałka, dopływ Brzozówki i w końcu Biebrzy), w Karpowiczach (rz. Brzozówka, dopływ Biebrzy) czy przebudowa zbiornika w Bobrze Wielkiej (rz. Biebrza). Takie koszty rzeczywiście poniesiono, by zwiększyć retencję zlewni Biebrzy.

Odpowiedź na pytanie postawione w tytule wydaje się więc jednoznaczna. Retencja się opłaca. Nie chodzi tu jednak o „opłacalność” w kontekście zniwelowania strat siana, jakie rolnicy mogą ponieść w wyniku podtopienia użytków zielonych. Retencja wody jest działaniem zupełnie odmiennym, niezwiązanym z użytkowaniem rolniczym.

Zwiększanie retencji następuje bowiem bez względu na to, czy teren jest użytkowany czy nie. Retencja zlewni ulega zmniejszeniu, gdy próbuje się usuwać wodę z terenu, np. poprzez odnowienie rowów melioracyjnych bez odnowienia budowli piętrzących. Na obszarach, z których nie usuwa się wód zalewowych, retencja powinna więc być promowana i premiowana.

Dopłata retencyjna?

Holistyczne spojrzenie na zarządzanie zasobami wodnymi zlewni wymaga równego traktowania wody zgromadzonej w niewielkich sztucznych zbiornikach wodnych z wodami, które rolnicy w tej właśnie chwili „retencjonują” na swojej zalanej wodami wiosennych zalewów łące. Z punktu widzenia obszarów położonych poniżej, np. w dolinie Narwi, sposób retencjonowania wody na obszarach położonych powyżej nie ma istotnego znaczenia. Najważniejsze jest to, że woda jest zatrzymywana powyżej, a więc gdzieś w dolinie Biebrzy i nie odpływa szybko w dół. Korzystają z tego wszyscy użytkownicy obszarów położonych np. w dolinie Narwi poniżej Łomży. Takie podejście do retencji wody, wynikające z analizy hydrologicznej, stawia na równi retencję w zbiornikach z naturalną retencją wody na podtopionej łące. Dlaczego relatywnie inwazyjne przedsięwzięcia budowlane polegające na budowie zbiorników retencyjnych mają więc być promowane, a działania użytkowników łąk w dolinie pozwalających na ich okresowe, naturalne podtapianie (inaczej: zwiększających retencję zlewni) zostają pominięte?

Zadając to pytanie, wraz z zespołem ekspertów i przyrodników z organizacji pozarządowych rozpoczęliśmy prace nad określeniem możliwości wprowadzenia tzw. „dopłaty retencyjnej”. Choć dolina Biebrzy jest w tym zakresie bardzo osobliwa z uwagi

na relatywnie niski stopień przekształcenia oraz uwarunkowania geomorfologiczne (obszar, spadek) i hydrologiczne (położenie w dolnej części zlewni), była ona przedmiotem pierwszych w Polsce rozważań o określeniu wartości retencji wody i określeniu sposobów wyceny dopłaty retencyjnej.

Określenie wartości wody retencjonowanej na łące jest proste: wystarczy znać powierzchnię łąki, średnią głębokość podtopienia oraz czas jego trwania w roku. Dodatkowo, należy określić wartość retencji wody na danym obszarze – dokonaliśmy tego na podstawie kosztów budowy i eksploatacji małych zbiorników retencyjnych. Gdyby 1 ha łąki był zalany cały rok warstwą wody o głębokości 20 cm, wówczas wartość retencji na tym terenie wyniosłaby około 4000 zł. Dla tego samego scenariusza podtopienia trwającego pół roku – wartość retencji wyniosłaby odpowiednio 2000 zł. Dla jednego miesiąca – około 330 zł. Zgodnie z przedstawionymi założeniami postulowaliśmy niedawno wprowadzenie takiego algorytmu obliczania „nowej” dopłaty. Dopłaty promującej działania istotne nie tylko w skali lokalnej, ale – przede wszystkim – w skali całej zlewni Narwi i Wisły. Woda retencjonowana na łące w końcu zasilą bowiem odpływ kolejnych rzek, pozwalając na utrzymanie zasobów wodnych. Przewrotnie, skoro znajdują się fundusze na budowę zbiorników retencyjnych, dlaczego tożsame z punktu widzenia retencji zlewni oddziaływania użytkowników obszarów zalewowych nie są premiowane?

Rzeczywistość czy marzenia o dopłacie?

Wprowadzenie dopłaty retencyjnej wymaga precyzyjnego monitoringu hydrologicznego. Do jej określenia należy bowiem znać głębokość podtopienia i czas jego trwania, co wymaga wprowadzenia kompleksowej metodyki wyceny. Na obecnym etapie, dopłata retencyjna została zaproponowana jako rekomendacja zmian w programie rolnośrodowiskowym w wymiarze większym, niż tylko odnoszącym się do naturalnie podtapianych łąk. Piętrzenie wody przez bry ma bowiem – w kontekście retencji – bardzo podobny wymiar. Wydaje się jednak, że wprowadzenie dopłaty retencyjnej z pewnymi obostrzeniami (np. zakaz przyspieszania odpływu z łąk objętych dopłatą) byłoby działaniem pozwalającym na osiągnięcie sukcesu zarówno w lokalnym wymiarze gospodarczym jak również na polu ochrony przyrody bagiennych łąk. Dopłata retencyjna pozwoliłaby bowiem na ograniczenie presji wynikającej z chęci osuszania bagiennych łąk w celu zwiększenia plonu siana i ograniczenia zasięgów podtopień.

Mnie osobiście, wprowadzenie dopłaty retencyjnej wydaje się w perspektywie kilkunastu lat możliwe i pożądane. Nawet, jeżeli w tym momencie ten sposób promowania naturalnej retencji wydawać by się mógł komuś daleki od rzeczywistości, warto sobie przypomnieć sytuację z lat dziewięćdziesiątych XX wieku. Czy ktokolwiek nawet w odważnych prognozach myślał o programach rolnośrodowiskowych, które obecnie stanowią motor rozwoju rolnictwa na wielu obszarach Unii Europejskiej, w tym w Dolinie Biebrzy? Czy w roku 1990 ktoś mógł się spodziewać dopłat za działania mające na celu ochronę wodniczki czy dubelta? Mam nadzieję, że w kwestii dopłaty retencyjnej zostanie powtórzona historia innych dopłat programów rolnośrodowiskowych.

Dr Mateusz Grygoruk,
Zakład Hydrologii
i Zasobów Wodnych,
Szkoła Główna
Gospodarstwa Wiejskiego
w Warszawie,
m.grygoruk@levis.sggw.pl

Ciekawostki

Biebrzańska retencja:

- ok. 500 mln m³ wody jest zakumulowanej w mokradłach Doliny Biebrzy. To mniej więcej tyle, ile w jednym z największych Polskich zbiorników retencyjnych – jez. Solińskim w Bieszczadach.
- objętość wiosennych wód zalewowych w Dolinie Biebrzy (licząc wyłączenie wodę na powierzchni terenu) to średnio około 40 mln m³ i jest porównywalna z objętością retencji czynnej jez. Siemianówka.
- w zlewni Biebrzy wartość retencji 1 m³ wody w ciągu roku wyceniono na około 2 zł. Oznacza to, że w skali zlewni Biebrzy, 1 hektar łąki podtopionej przez 3 miesiące warstwą wody 20 cm ma wartość około 1000 zł.
- obliczenia hydrologiczne i ekonomiczne wskazują, że na przestrzeni lat 1995-2011 wartość retencji wód zalewowych w Dolnym Basenie doliny Biebrzy (odcinek pomiędzy Osowcem a Burzynem) wyniosła średnio około 5,5 mln zł rocznie.

Ochrona ekosystemów leśnych w Parku

Nasadzenia dębu czerwonego, fot.C. Werpachowski

Biebrzański PN znany jest przede wszystkim z bagiennych nieużytków i łąk tworzących rozległe nieleśne ekosystemy będące niezwykle cenną ostoją wielu bardzo rzadkich gatunków flory i fauny (przede wszystkim ptaków). Nie sposób w Parku jednak przejść obojętnie wobec ekosystemów leśnych. Chociażby z tego powodu, że lasy zajmują ponad ¼ powierzchni Parku, czyli 15 tys. ha. Dlatego też ekosystemy leśne wymagają szczególnej troski i opieki. Wyraża się ona zarówno realizacją ochrony biernej i czynnej. Ochrona bierna polega głównie na obserwowaniu naturalnych procesów zachodzących w lesie. Przykładem takiego podejścia mogą być lasy Czerwonego Bagna i Grzęd czy Brzeziny Ciszewskie lub Kapickie, gdzie z wyjątkiem prac interwencyjnych polegających np. na usuwaniu drzew niebezpiecznych dla turystów nie wykonuje się żadnych zabiegów. Po kilkunastu latach łatwo zauważyć jak zdynamizowały się w nich procesy naturalne powodujące, że lasy te „zdziczały” przyjmując puszczański charakter. Spodobało się to np. bardzo rzadkiemu drapieżnikowi, jakim jest ryś. Widujemy go coraz częściej we wszystkich częściach Parku. Lasy to cenne miejsca lęgowe dla orlików, bielika bataliona. Są też obszary leśne, które wymagają zdecydowanych działań ochrony czynnej. Zabiegi takie w 2017 r. były realizowane w całym Parku, ale ich koncentracja miała miejsce przede wszystkim na terenie basenu dolnego, gdzie istnieje potrzeba stabilizacji drzewostanów sosnowych by wzmocnić ich odporność na działanie czynników biotycznych np. masowo pojawiających się owadów żerujących na aparacie asymilacyjnym czy czynników abiotycznych np. powtarzające się okresowo trąby powietrzne. Należy podkreślić, że prace te są prowadzone są w drzewostanach o charakterze jednowiekowych monokultur (w zdecydowanej większości jest to sosna) i w konsekwencji mają wzmocnić te lasy. Działania prowadzone są na niewielką skalę i w miejscach

najbardziej potrzebnych – łącznie trzebieże wczesne i późne (tak fachowo nazywa się rodzaj cięć pielęgnacyjnych) wykonano na powierzchni zaledwie 78 ha.

Ponadto w młodszych drzewostanach i uprawach prowadzono cięcia w postaci czyszczeń wczesnych i późnych (eliminowano najslabsze osobniki młodych drzew: obumierające, uszkodzone mechanicznie czy takie, które nie rokują dobrym rozwojem na przyszłość) – łączna powierzchnia to ok. 7 ha. Drewno pozyskane z tych prac trafiło na lokalny rynek i było zakupione przez miejscowych przedsiębiorców jak również przez społeczność lokalną, realizując tym samym zasadę zrównoważonego rozwoju.

Prace porządkowe w borach sosnowych, fot.C. Werpachowski

Pielęgnowano także remizy, oszyjki i okrajki – czyli założenia drzew i krzewów mających zwiększyć różnorodność biologiczną i biocenotyczną (drzewa i krzewy owocowe mające np. zwiększyć bazę pokarmową dla zwierząt, dać dodatkowe schronienie itp.) w najbardziej ubogich fragmentach lasów – łączna powierzchnia objęta pielęgnacją wyniosła ok. 14 ha.

Działanie ochronne w lasach Parku to także różnego rodzaju monitoring np. owadów żerujących na aparacie asymilacyjnym jak strzygonia choinówka czy borecznik sosnowiec, sprawdzano stany liczebne brudnicy mniszki, która może okresowo pojawiać się w bardzo dużych ilościach czy wresz-

Masz pytanie?

Poniżej telefony pracowników zajmujących się m.in. ekosystemami leśnymi

Jan Bojsza

Kierownik Obwodu Ochronnego Trzrzeczeki
tel. 600 277 586

Andrzej Sikora

Kierownik Obrębu Ochronnego Basenu Środkowego Północ
tel. 668 446 884

Jerzy Rolnik

Kierownik Obrębu Ochronnego Basenu Środkowego Południe
tel. 668 446 884

Robert Kowalewski

Kierownik Obrębu Ochronnego Basenu Dolnego
tel. 600 825 630

cie ilości osławionego przy okazji Puszczy Białowieskiej kornika drukarza. Kontrolowano także eksperymenty dotyczące zwalczania dębu czerwonego – obcego dla naszej flory gatunku drzewa. Monitorowano wreszcie tak rzadkie gatunki jak wilk i ryś oraz prowadzono inwentaryzację dużych ssaków kopytnych (sarna, jelen, łoś) oraz dzika (w tym poszukiwania osobników martwych ze względu na ASF).

Rok 2017 upłynął pod dyktando ekstremalnych ilości opadów i wysokiego poziomu wód w ekosystemach otwartych. Niestety, nie obyło się także bez zjawisk ekstremalnych na terenach leśnych. Nocą 29 czerwca 2017 r. w święto Piotra i Pawła w kompleksie leśnym Trzrzeczeki (basen górny doliny Biebrzy) przeszła trąba powietrzna powalając bardzo dużo drzew (na szczęście na niezbyt dużym obszarze), których łączna masa wyniosła ok. 900 m sześciennych drewna (to bardzo dużo w porównaniu z całością drewna, które pozyskuje się w Parku).

Wśród ekosystemów leśnych Parku występują też lasy prywatne, nad którymi Park w imieniu Starostwa Powiatowego w Grajewie (lasy w gminie Radziłów) i w Mońkach (lasy w gminie Goniądz, Jaświły) Park sprawuje nadzór. W związku z tym raz na jakiś czas wspólnie z Nadleśnictwem Knyszyn i Starostwem Powiatowym w Mońkach organizujemy spotkania szkoleniowe, w trakcie których informujemy prywatnych właścicieli lasów nt. gospodarowania w lasach niepaństwowych. Prace o podobnym charakterze będą kontynuowane w biebrzańskich lasach na terenie Parku w roku 2018.

Artur Wiatr,
kierownik Ośrodka Wdrażania Zadań Ochronnych, BbPN

Planowanie przestrzenne w zgodzie z przyrodą

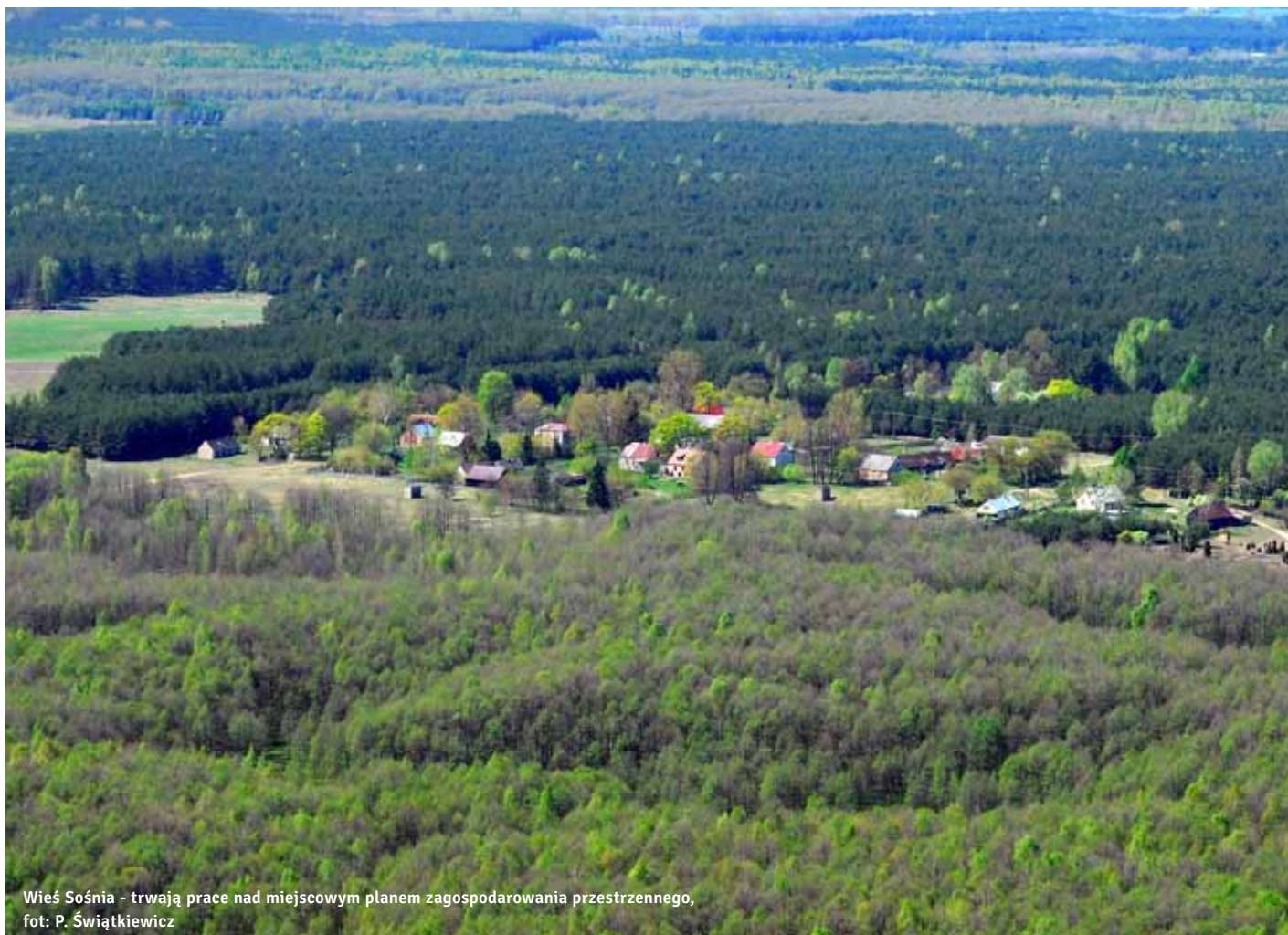
Współczesny krajobraz coraz bardziej staje się zdominowany przez formy, które stworzył człowiek. Cenne przyrodniczo tereny poddawane są presji urbanizacyjnej. Aby temu zapobiec wprowadza się ograniczenia w użytkowaniu przestrzeni, które często rodzą konflikty, szczególnie miejscowej społeczności.

Działania dążące do ochrony przyrody sięgają dawnych czasów. Potrzeba chronienia wyjątkowej i pięknej przyrody w formie parku narodowego zrodziła się w XIX w. To właśnie wtedy na terenie Stanów Zjednoczonych powstał pierwszy park narodowy. Park Narodowy Yellowstone zainicjował późniejsze powstanie parków narodowych w Europie. W Polsce ta forma ochrony przyrody została ustanowiona nieco później, a mianowicie w XX w. Definicja parku narodowego została zawarta w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Zgodnie z zapisami ustawy park narodowy „obejmuje obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe”. Aby chronić wyjątkowe tereny parków narodowych przed zagrożeniami zewnętrznymi i wewnętrznymi inwestowanie na tych obszarach powinno być dobrze przemyślane i zaplanowane - tak, aby rozwój gospodarczy nie odbywał się kosztem przyrody.

Z uwagi na kształt i wielkość Biebrzański Park Narodowy (BbPN), wraz z otuliną położony jest w granicach administracyjnych aż 19 gmin. Wspólne gospodarowanie władz parku z wieloma jednostkami samorządowymi jest ogromnym wyzwaniem. Udział powierzchni należącej do parku narodowego w stosunku do całkowitej powierzchni gmin ma tu zasadnicze znaczenie. Im większy udział powierzchni parku w danej gminie tym trudniej pogodzić interesy inwestorów z interesami ochrony przyrody. Jedną z dziedzin, gdzie interesy inwestorów stykają się z potrzebami ochrony przyrody jest planowanie przestrzenne. Z tego powodu uzgadnianie opracowań planistycznych, takich jak studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego czy też innych dokumentów, tj. decyzja o warunkach zabudowy lub decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, odbywa się po uwzględnieniu potrzeb ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych parku.

Rozwój osadnictwa w granicach bądź w bezpośrednim sąsiedztwie terenu parku narodowego i jego otuliny jest potencjalnym źródłem zagrożeń dla walorów przyrodniczych i krajobrazowych BbPN. Zapisy opracowań planistycznych nie zawsze uwzględniają Zadania Ochronne Parku. Władze parku oraz jednostki samorządowe ze względu na konieczność, ale też i wspólne dobro powinny postępować tak, by ustanowiona forma ochrony przyrody była szansą w rozwoju gminy. Aby tak się stało planowanie przestrzenne powinno odbywać się zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, bez szkody dla przyrody i interesu osób prywatnych.

Niewielkie pokrycie gmin miejscowymi planami lub zupełny brak tych opracowań nie ułatwia procesu planistycznego. W 2017 r. do Biebrzańskiego Parku Narodowego trafiło 7 dokumentów planistycznych, które dotyczyły terenów gminy Radziłów, gminy Jaświły oraz gminy Goniądz. Zapisy niektórych dokumentów budziły wą-

Wież Sośnia - trwają prace nad miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, fot: P. Świątkiewicz

Im większy udział powierzchni parku w danej gminie tym trudniej pogodzić interesy inwestorów z interesami ochrony przyrody

pliwości i obawy, które należało wyjaśnić przed ich ostatecznym uzgodnieniem. Zadania Ochronne BbPN określają zagrożenia zewnętrzne istniejące, do których zalicza się m.in. urbanizację obszarów otuliny mającą wpływ na przyrodę Parku i jego

w sąsiedztwie granic Parku. Zagrożeniami zewnętrznymi dla przyrody wymienionymi w Zadaniach Ochronnych są: fragmentacja i pogorszenie stanu siedlisk oraz rozprzestrzenianie się gatunków obcych roślin i zwierząt inwazyjnych zagrażających po-

Nielegalne składowiska bel siana stanowią duże zagrożenie, fot: C. Werpachowski

walory krajobrazowe. Jako działanie służące ograniczeniu lub eliminacji tego zagrożenia wskazuje się głównie wprowadzanie do miejscowych planów zapisów ograniczających zabudowę w wybranych miejscach

pulacjom rodzimych gatunków. Zabudowanie wolnych dotychczas terenów, szczególnie w sąsiedztwie Parku może powodować obniżenie sukcesu lęgowego ptaków poprzez opuszczanie siedlisk, nieprzystę-

powanie par do rozrodu oraz zwiększoną presję drapieżników. Przeznaczanie terenów pod zabudowę w dolinach rzeki Biebrzy i innych wód jest także często spotykanym problemem. Poza zagrożeniem wystąpienia powodzi, istnieje również ryzyko związane z zanieczyszczeniem wód, a także nawożeniem mas ziemnych skutkującego zmianą naturalnego ukształtowania terenu.

Starając się nie zatracić walorów przyrodniczych oraz krajobrazowych Parku powinno się dążyć do tworzenia i uaktualniania miejscowych planów, stanowiących kluczowy aspekt gospodarki przestrzennej na obszarach chronionych. Brak miejscowych planów oraz swobodna interpretacja obowiązujących w gminach studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz decyzjach o warunkach zabudowy nie stanowi skutecznej ochrony przed negatywnym oddziaływaniem inwestycji na środowisko przyrodnicze.

Presja urbanizacyjna na tereny cenne przyrodniczo systematycznie wzrasta. Planowanie przestrzenne oparte na zasadzie zrównoważonego rozwoju może przyczynić się do ochrony cennych przyrodniczo terenów doliny Biebrzy i zachować je dla przyszłych pokoleń.

Marlena Bogdan
Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych, BbPN

Odkryj Biebrzę na nowo

Biebrzański Park Narodowy serdecznie zaprasza do odwiedzenia nowej bazy edukacyjnej w siedzibie Parku.

Kilka informacji o projekcie.

Przedmiotem umowy jest dofinansowanie projektu pod nazwą „Doposażenie i adaptacja bazy edukacyjnej Biebrzańskiego Parku Narodowego w siedzibie Parku: Centrum Edukacji i Zarządzania w Osowcu-Twierdzy 8”, nr umowy: POIS.02.04.00-00-0007/16-00 w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (2.4.6a: Rozwój bazy ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji podlegającej parkom narodowym). Planowany całkowity koszt realizacji projektu to 716000 zł, natomiast wartość dofinansowania z Unii Europejskiej (środki Funduszu Spójności) wynosi 85% kosztów kwalifikowalnych (498259,65 zł). Na pokrycie pozostałych 15% kosztów kwalifikowalnych BbPN otrzymał dofinansowanie z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie na podstawie umowy nr: 61/2017/Wn50/OP-BA-YS/D (87929,00 zł). Resztę stanowią koszty niekwalifikowalne, które zostaną pokryte ze środków własnych BbPN oraz dotacji celowej.

Cel projektu

Realizacja projektu potrwa ponad rok. Rozpoczęła się 1 stycznia 2017 r. i zakończy się 31 marca 2018 r. Celem projektu jest remont i doposażenie centrum edukacyjnego BbPN, oparte na unowocześnieniu i dostosowaniu oferty edukacyjnej Parku do potrzeb rynku i potencjalnych odwiedzających, z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych.

Dla kogo?

Jak pokazują obserwacje współcześnie działających placówek kulturalno-oświatowych, najlicniejszą grupę wiekową wśród odbiorców stanowią dzieci i młodzież oraz osoby starsze. Baza edukacyjna powstała z myślą szczególnie o grupach szkolnych oraz rodzinach z dziećmi. Ale każdy, kto ma ochotę poszerzyć wiedzę na temat bioróżnorodności Bie-

Kącik przedszkolaka, fot. P. Tałałaj

brzańskich Bagien i przyjemnie spędzić czas, jest tu mile widziany. Większość napisów jest także dostępna w angielskiej wersji językowej, co powinno zachęcić przebywających w okolicy obcokrajowców.

Budynek BbPN od dawna jest wyposażony w podjazd dla wózków inwalidzkich. Jednak dzięki doposażeniu, również ekspozycja stała się dostępna dla osób niepełnosprawnych. Mowa tu o osobach niepełnosprawnych ruchowo oraz niedowidzących lub niewidomych. Wprowadzono szereg udogodnień (oznaczenia w alfabecie Braille'a, nawierzchnie dotykowe wskazujące kierunek poruszania się, urządzenia elektroniczne odtwarzające podstawowe informacje o Parku w formie dźwiękowej i in.), które ułatwią zwiedzanie i sprawią, że czas spędzony w Parku będzie mile wspomnianą atrakcją.

Gra edukacyjna „Bataliony”, fot. P. Tałałaj

Co nowego?

W ramach projektu całkowicie zmieniła swój wygląd sala ekspozycyjna. Nowy charakter zyskały też hol oraz przedsionek.

Ale po kolei... W sali ekspozycyjnej, gdzie dotąd królowały okazy wypchanych zwierząt oraz ekspozycja w szklanej gablocie, pojawiło się sporo nowości. Po przekroczeniu progu sali, odbiorca przeniesie się w tajemniczy świat mokradeł. Zwiedzanie wystawy rozpocznie się od komunikatu lektora, który zaprosi wszystkich do wejścia na drewnianą kładkę – dokładnie taką, jaką możemy spotkać na torfowisku. W centrum podestu znajduje się ekran, umieszczony tuż nad ziemią. Po chwili sterowane automatycznie urządzenia uruchomią serię pokazów multimedialnych. Oczom odwiedzających ukażą się filmy obrazujące dynamikę zmieniającego się na przełomie roku krajobrazu doliny Biebrzy, zmienność flory i fauny oraz życie w zbiorniku wodnym. Obrazom towarzyszyć będzie przestrzenna ścieżka dźwiękowa emitująca wiosenne przeloty ptaków. Zgaszone światło i scenaria marcowej rozgwieżdżonej nocy z odgłosami gęsi w tle, sprawią, że każdy, choć na moment, zapomni o szarej codzienności. Po zejściu z kładki, goście zaczną zwiedzanie indywidualne. To czas na spróbowanie swoich sił w licznych grach edukacyjnych – w myśl zasady „Nauka przez zabawę”. Wśród nich znajdziemy grę pt. „Bataliony”. Jakżeby inaczej – przecież nie mogło zabraknąć jednego z najciekawszych ptaków wodno-błotnych Biebrzańskich Bagien i ... sympatycznego symbolu Parku. Kolejnym przystankiem są matrace imitujące torfowisko

oraz prezentacja filmowa emitowana z rzutnika o wysokiej rozdzielczości na panoramicznym ekranie łukowym. Efekty dźwiękowe skorelowane z obrazem dadzą złudzenie przebywania na prawdziwym torfowisku. Wreszcie docieramy do dioramy z oryginalnymi eksponatami łosi i bobrów. Znajdziemy tam również kuwetę z piaskiem kinetycznym oraz gipsowymi odlewami tropów zwierząt. Następnym przystankiem jest ekran interaktywny „Biebrzańskie Sianokosy” – ekspozycja służąca do pokazania wybranych elementów przyrodniczych Parku – koszenie łąk, wodniczka, żuraw, batalion, zalane wodą łąki. Wśród licznych gier znalazło się też miejsce na planszę informacyjną o BbPN. Obok tablicy informacyjnej została zlokalizowana maszyna „Ułóż biebrzański krajobraz”. Umożliwia ona zabawę z wielkoformatowym obrazem umieszczonym na dużych elementach obrotowych. Kolejny punkt na edukacyjnej mapie atrakcji stanowi skrzynia pełna niespodzianek. Gra polega na dopasowaniu różnych eksponatów przyrodniczych znajdujących się w skrzyni do obrazków umieszczonych na ścianie. Ostatnim miejscem przystankowym są puzzle magnetyczne, dzięki którym goście będą mieli okazję zapoznać się z bogactwem gatunków roślin i zwierząt charakterystycznych dla starorzeczy Biebrzy.

Duże zmiany nastąpiły także w holu. Od tej pory będzie on funkcjonował nie tylko jako punkt informacji turystycznej, ale również jako przestrzeń edukacyjna. Na pierwszy rzut oka widać nową ladę oraz olbrzymią fototapetę prezentującą wiosenne rozlewiska pełne żół-

tych kaczeńców. Tuż obok, odwiedzający mogą skorzystać z dużej elektronicznej mapy, którą w czasie braku prądu zastąpi mapa tradycyjna. Dzięki nowym tablicom i gablotom informacyjnym można odświeżyć wiedzę nt. Parku oraz zapoznać się z aktualnymi ogłoszeniami. W zaplanowaniu terenowej wycieczki edukacyjnej pomoże z kolei infokiosk multimedialny. Istniejące wcześniej podświetlane kasetony i witryny z rzeźbami ptaków zostały zmodernizowane i ujednolicone pod kątem kolorystycznym, więc idealnie współgrają z resztą wystroju. Przy wejściu do sali konferencyjnej pojawił się tubus – przeglądarka umożliwiająca oglądanie zdjęć. Nowością jest również kącik dla dzieci. To miejsce, gdzie najmłodszy mogą zagrać w gry edukacyjne dostosowane do ich wieku i spędzić przyjemnie czas kolorując rysunki. Nieopodal dziecięcego stolika wisi 2 m maskotka łosia służąca, jako przebranie dla dorosłych. Któż nie chciałby mieć zdjęcia z królem bagien? W czasie, gdy maluchy będą pochłonięte zabawą, rodzice mogą odpocząć na kanapach, cały czas mając jednak swoje pociechy na oku.

Kolejnym zmodernizowanym pomieszczeniem jest przedsionek. Nad drzwiami zawieszony jest podświetlany kaseton z logo BbPN, a na ścianie umieszczono mapę Europy służącą do wpinania szpilek wskazujących skąd pochodzą odwiedzający.

Ważną funkcję spełnia także zakupiona w ramach projektu podświetlana gabłota umieszczona na frontowej ścianie budynku. Od teraz turyści odwiedzający Park poza godzinami pracy biura, mogą spojrzeć na mapę i zasięgnąć podstawowych informacji.

Tak pokrótce przedstawiają się zmiany dokonane w ramach realizacji projektu na doposażenie bazy edukacyjnej w siedzibie BbPN. Ekspozycja będzie dostępna dla zwiedzających już od kwietnia 2018 r. – wstęp jest wolny! Skorzystanie z przygotowanych atrakcji edukacyjnych to świetna rozgrzewka przed pójściem w teren. Pamiętajmy, że wizyta w Parku to nie tylko nauka, ale przede wszystkim dobra zabawa.

Sala ekspozycyjna, fot. P. Tałałaj

Sylwia Gadomska,
Dział Monitoringu
Przyrodniczego
i Sozologicznego, BbPN

Ornitolodzy na rowerach podczas wydarzenia
Poznaj Ptaki Na Green Velo – Carski Trakt.

Zajęcia ze sprzętem sfinansowanym z projektu
Interreg – Wszechnica Biebrzańska.

Przewodnicy, usługodawcy, nauczyciele i samorządowcy
na integracyjnym wyjeździe studyjnym do DNP.

Realizujemy projekt Interreg w Biebrzańskim Parku Narodowym

Pierwszy kwietnia to dzień żartów, mimo to, całkiem na poważnie tego dnia w 2017 roku ruszył w Biebrzańskim Parku Narodowym Projekt „Dziedzictwo przyrody motorem rozwoju turystyki ornitologicznej w regionie Dzukija i dolinie Biebrzy” (Natural heritage – a tool for development of the birdwatching tourism in Dzukija and Biebrza Valley) LT-PL-1R-056. Ma on na celu rozwijanie turystyki ornitologicznej i ekoturystyki w regionie Dzukija-Biebrza przez wykorzystanie dziedzictwa przyrodniczego i potencjału regionu.

Dlaczego?

BbPN to największy park narodowy w Polsce, a jego zadaniem jest ochrona niesamowicie ważnego, rodzaju siedlisk, czyli terenów wodno-błotnych. Obszary podmokłe są równie ważne dla ochrony różnorodności świata zwierząt i roślin, jak i dla nas. Musimy chronić nasze regionalne dziedzictwo przyrodnicze, nie tylko dla regionu i dla nas samych, ale dla całego świata i wszystkich przyszłych pokoleń. Jednocześnie dzięki przyrodzie możemy rozwijać turystykę zrównoważoną i przyciągać miłośników ptaków. Powinniśmy wykorzystywać istniejącą infrastrukturę turystyczną obu regionów, wypełnić luki informacyjne, zwiększyć potencjał i atrakcyjność regionu dla ekoturystyki. Nad Biebrzą zachowały się jeszcze obszary, które cechuje naturalność, a nawet pierwotność. Powinniśmy je udostępniać w sposób odpowiedzialny, i odpowiedzialnym - kwalifikowanym turystom. Dzięki realizacji działań projektowych turyści otrzymają materiały informacyjne i wiedzę jak mądrze korzystać z przyrody nie szkodząc jej. Dzięki różnorodnym warsztatom i szkoleniom zarówno zwiedzający jak i obsługujący ruch turystyczny odniosą spore korzyści. Najważniejsze jest jednak to, że zyska biebrzańska przyroda.

Kto i co?

Partnerami projektu są: Administracja Dzukijskiego Parku Narodowego i Państwowego Rezerwatu Przyrody Čepkeliai, Litewskie Towarzystwo Ornitologiczne i Biebrzański Park Narodowy. W BbPN zaplano-

wano remonty infrastruktury turystycznej oraz działania edukacyjne na łączną kwotę 307 000 euro, z czego 261 000 euro pochodzi z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Efektami projektu będą remonty infrastruktury turystycznej lub instalacja nowych, ochrona miejsc dziedzictwa przyrodniczego, edukacja przyrodnicza i kulturowa, produkty informacyjne rozwijające turystykę zrównoważoną, działania integracyjne - seminaria, warsztaty i wizyty studyjne dla osób wspierających ekoturystykę, a także zakupy wyposażenia i pomocy dydaktycznych BbPN. Bardzo ważnym elementem projektu stały się wydarzenia organizowane w Parku, dzięki nim o projekcie mogą dowiedzieć się wszyscy zwiedzający. Litewscy beneficjenci projektu zaplanowali stworzenie interaktywnej platformy internetowej dla turystów, zabiegi ochrony czynnej na siedliskach rzadkich ptaków (dwie wyspy na rzece Niemen), budowę campingu dla miłośników ptaków, wydawnictwa, szkolenia i wyjazdy studyjne oraz podobnie jak BbPN wiele mniejszych działań wspierających cele projektu.

Działania

W BbPN został już zakończony remont wiaty turystycznej na polu namiotowym „Bóbr”. Wymieniono część zużytych elementów drewnianych i odnowiono impregnację drewna. Teraz w lepszych warunkach będzie można spotykać się pod wiatą podczas zajęć edukacyjnych lub innych wydarzeń w Parku. Zakończył się również remont kładki. Na wykonawców renowacji oczekują jeszcze dwie wieże widokowe, in-

frastruktura na polu namiotowym „Bóbr” oraz leśniczówka.

Dzięki funduszom europejskim dofinansowaliśmy regularne wydarzenia takie jak Targi Biebrzańskie 2017 - promując jednocześnie litewskich beneficjentów projektu.

Stworzyliśmy także nowe wydarzenie „POZNAJ PTAKI NA GREEN VELO” łączące miłośników ptaków i rowerów. Na wycieczce rowerowej z ornitologami 4 czerwca zgromadziliśmy blisko 70 osób. Uczestnicy z towarzyszącymi im przewodnikami - ornitologami: Grzegorzem Grygorukiem, Łukaszem Muchą oraz Romuladem Mikuskim, obserwowali i nasłuchiwali ptaków wzdłuż Carskiej Drogi na odcinku 15 km. W Dworze Dobarz na wszystkich czekał posiłek, stoisko edukacyjne oraz autorskie spotkanie z twórcą filmów przyrodniczych Arturem Homanem wraz z projekcją jego filmu „Sekretne życie drzew”. Szczególnie zainteresowanie wzbudziła prezentacja wyników badań ptaków Czerwonego Bagna, którą przygotował dr Romuald Mikusek.

Kolejnym wydarzeniem - łączącym w przyjemnej atmosferze zabawę i edukację - był Dzień Ochrony Środowiska świętowany wspólnie z gminami Lipsk i Dąbrowa Białostocka. W niedzielę 13 sierpnia 2017 r. wśród wielu atrakcji pikniku znalazły się m.in., pokaz filmu „W trosce o bagna”, oraz spotkanie z autorami Bożeną i Janem Walencikami. Dr Michał Skakuj, opowiedział o dylematach przy rozpoznawaniu ptaków, poprowadził także warsztaty rysowania tych zwierząt. Piknik odwiedziło, co najmniej 600 osób. Gościliśmy delegację z litewskiej Kalvariji. Mieszkańcy tego regionu przywieźli obrazy oraz rękodzieła ludowe. Wśród grup folklorystycznych z gmin - Lipsk i Dąbrowa Białostocka, wystąpił litewski zespół Jungvala oraz bard białoruskiego pochodzenia - Oleg Kobzar. Impreza odbyła się dzięki pomocy Burmistrza Lipska i Dąbrowy Białostockiej, oraz rzeszy pracowników obu gmin, ośrodków kultury oraz wolontariuszy. Po zmroku odbył się plenerowy pokaz filmu „Pieśni rzeki” Stowarzyszenia ENGRAM.

Nikt nie lubi końca wakacji, ale można umilić. Aby to zrobić zorganizowaliśmy

wyjazd na Litwę. Wzięła w nim udział młodzież z grupy Junior Ranger oraz przyjaciele i znajomi uczestników i laureatów konkursu wiedzy o BbPN. Podczas wyjazdu zwiedziliśmy Druskienniki, poznaliśmy przyrodę kilku litewskich parków narodowych. Pracowaliśmy też fizycznie: wyrwaliśmy wszystkie siewki sosny i brzozy na rezerwatowym torfowisku wysokim Čepkeliai. Było to działanie w ramach ochrony czynnej. W ten sposób zapobiegliśmy procesowi zarastania otwartego - naturalnego torfowiska wysokiego. Byliśmy w zielonym gospodarstwie ekologicznym, które jest jednocześnie ośrodkiem terapii uzależnień, odwiedziliśmy tradycyjnego garncarza w Merkine i siedziby Dzukijskiego Parku Narodowego w Marcinkonys i w Merkine.

Dobra podróż to taka, z której wracamy już nie tacy sami jak przedtem... Jednym z działań projektu był wyjazd studyjny dla przewodników, nauczycieli, przedstawicieli lokalnego samorządu oraz właścicieli gospodarstw agroturystycznych w dniach 27-30 października. Wyjazd trwał tylko kilka dni, ale udało nam się zrealizować wiele działań: poczuliliśmy lokalną litewską gościnność i wymieniliśmy kontakty. Poznaliśmy także teren Dzukijskiego Parku Narodowego ze wszystkimi jego odcieniami: zielonymi lasami sosnowymi, brunatnymi wodami Mereczanki, rdzawym torfowiskiem wysokim, wsiami we wszystkich odcieniach surowego drewna i folklorem we wszystkich barwach. Medytacja w kotle z piramidą, sauna, kajaki i wieczorne spotkania z poezją, śpiewem i lokalnymi usługodawcami były doskonałym tłem do budowy przyjacielskich kontaktów. Poznaliśmy bogatą i pełną humoru poezję Krystyny Gudel, a jeden z wierszy od razu doczekał się transformacji w pieśń przy udziale Olega Kobzara. Podczas całego wyjazdu nie przeszkadzały: ani trudny język, ani pogoda, ani surowe warunki. Jednym słowem wspaniała integracja ludzi kształtujących lokalne działania na obszarze Biebrzańskiego Parku Narodowego i Litwy.

W dniach 17-20 listopada 2017 r. pracownicy Biebrzańskiego Parku Narodowego po-

jechali na wyjazd studyjny do Dzukijskiego Parku Narodowego i nie tylko. Wydarzenie miało charakter warsztatowy. Celem było między innymi nawiązanie nowych kontaktów oraz wymiana doświadczeń pomiędzy przedstawicielami Biebrzańskiego Parku Narodowego a przedstawicielami jednostek i instytucji związanych z ochroną przyrody na Litwie. Podczas wyjazdu duży nacisk położono na promocję: dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego obu regionów, wspólnej infrastruktury turystycznej i obserwacji ptaków. Warsztaty były doskonałą okazją do zapoznania się z awifauną południowo-wschodniej Litwy i zainicjowania nowych rozwiązań w dziedzinie turystyki w Biebrzańskim Parku Narodowym.

Plany

Realizacja każdego projektu daje dużo satysfakcji, kiedy można obserwować jego rezultaty: efekty działań edukacyjnych, zrealizowane wydawnictwa i materiały, ludzi - którzy korzystają ze środków projektu, ludzi którzy poznają się, wymieniają doświadczenia i nawiązują współpracę. Zapraszamy do nas, projekt trwa. Wiosną realizowane będą kolejne działania: remonty infrastruktury turystycznej, warsztaty edukacyjno-integracyjne, kolejne zajęcia dla szkół.

Dziękujemy

Powodzenie działań zależy od wielu osób, które pozostają najczęściej w cieniu. Ser-

deczne podziękowania należą się Dyrektorowi oraz Pracownikom Dzukijskiego Parku Narodowego i Państwowego Rezerwatu Przyrody Čepkeliai, Prezesowi oraz pracownikom Litewskiego Towarzystwa Ornitologicznego oraz wszystkim członkom mojego zespołu, którzy pomagają nam zrealizować małe i duże elementy projektu.

Bogdan Browarski,
koordynator Projektu
Programu Interreg
Litwa-Polska
LT-PL-1R-056, BbPN

Oblężone stoisko edukacyjne podczas Dnia Ochrony Środowiska – Lipsk.

Wysłuchuję się w głos rolnika

Rozmowa ze Starostą Sokólskim Panem Piotrem Rećko

Panie Starosto, w minionym roku 2017, w którym obchodziliśmy Rok Górnej Biebrzy, była okazją, do bliskiej współpracy Parku z mieszkańcami powiatu i Pracownikami Starostwa i Gmin.

Tak, mile wspominamy obecność Parku na różnych świętach jak dni miast, czy współpracę przy imprezie Sianokosy Biebrzańskie. Cieszymy się z każdej wspólnej inicjatywy.

Jak Pan pokrótce opisałby swoją wizję pracy dla powiatu?

Powiat sokólski rolnikiem stoi i my wychodzimy naprzeciw potrzebom ludzi związanych ze wsią. Dokładamy starań, by pozytywnie jak najwięcej środków na rozwój. Myśląc o poprawie jakości życia myślę o edukacji, staram się poprawiać stan naszych szkół w regionie. Całe spektrum działań starostwa obejmuje i uwzględnia przede wszystkim sprawy rolnictwa. Ta ziemia zawsze będzie rolnicza, stąd wspieramy różne aspekty jego rozwoju. Proszę zwrócić uwagę, że największa firma w naszym regionie, produkująca maszyny "Metal-fach" powstała w odpowiedzi na potrzeby rolnictwa. Chciałbym szczególnie podkreślić w tej rozmowie, że w centrum uwagi powinien być człowiek wraz z otaczającą go przyrodą.

Jaki wpływ ma Pana zdaniem położenie części powiatu w granicach BbPN?

Uważam, że rola Parku jest tu nie do przecenienia. Myślę głównie o rozwoju agroturystyki i jej promocji, którą Park realizuje od lat, widzimy jej rezultaty. Szczycimy się nieskażoną przyrodą, która jest magnesem dla turystów. W powiecie rozwinęły się małe firmy turystyczne zajmujące się wynajmem tratw, kajaków.

Rolnictwo intensywne w pobliżu parku narodowego stawia wiele wyzwań.

Tu właśnie widzę alternatywę dla tych wielkoobszarowych i multiprodukcyjnych gospodarstw rolnych - korzystanie z walo-rów BbPN i rozwijanie gospodarstw nie tylko w kierunku intensyfikacji rolnictwa, a w kierunku działalności pozarolniczej. Uważam, że agroturystyka wokół Parku będzie się dalej rozwijać. W tej dziedzinie przoduje gmina Dąbrowa Białostocka.

Gminy górnej Biebrzy to też bogactwo dziedzictwa kulturowego i rękodzieła ludowego. Promujcie je Państwo intensywnie.

Tak, jesteśmy dumni z naszych produktów lokalnych. Pokazujemy, że może to być sposób na zarobkowanie. W naszej gazecie samorządowej, w Internecie robimy reklamę zdrowej żywności i sztuki rękodzielniczej. Powiat też wspiera producentów wybierając ich produkty przy swojej działalności, na festynach, imprezach. A mieszkańcy Sokólszczyzny dzięki swej pomysłowości i pracowitości oferują różności: swoje zabawki z drewna, rzeźby w deskach, naturalne produkty z ziół, miodów, owoców leśnych. My zachęcamy by kupować je na przykład jako prezenty. Swoją renomę mają Panie tworzące na krosnach tkaniny dwuosnowowe. Zapraszamy wszystkich do podziwiania tych dzieł w Izba Tkaniny Dwuosnowowej w Janowie i Muzeum Ziemi Sokólskiej. Producentów zdrowej żywności (serów, mięs, chlebów) jest też coraz więcej. Znane już są turystom takie atrakcje jak wypiek sękacza w gospodarstwie agroturystycznym czy zdrowe tradycyjne dania serwowane przez właścicieli kwater agroturystycznych. Naszą rolą jest konsolidacja tego małego biznesu i jego promocja.

Jakie obecnie wyzwania są dla Pana najbardziej istotne?

Oczywiście rozwój powiatu jest najistotniejszy, i to rozwój w różnych kierunkach,

od edukacji przez usługi zdrowotne, do infrastruktury, czyli rozwój zrównoważony. To priorytet mojej pracy w powiecie. Staram się też być blisko spraw zwykłych ludzi. Wysłuchuję się w głos rolnika. Przykładem pozytywnej reakcji na zgłoszenia rolników z okolicy Sidry, Kuźnicy, Nowego Dworu jest obecna poprawa współpracy z tamtejszymi kołami łowieckimi. Staram się rozmawiać i oddać głos w imieniu rolników choćby w sprawach związanych z dzierżawami gruntów w BbPN. Skomplikowane prawo w tym zakresie stawia wyzwanie, by w przyszłości wspólnie z parkiem lobbować, wychodzić razem do decydentów z inicjatywą na rzecz wspierania lokalnych mieszkańców tej ziemi. Marzy nam się, by rolnicy korzystali z tego, co daje Biebrza. Wspomnę jeszcze o tym, że Starostwo Sokólskie wydaje co tydzień nieodpłatnie gazetę w nakładzie 10 tys. egz., by dobrze komunikować się ze społecznością lokalną i instytucjami zewnętrznymi.

Wyrazy uznania, Wasza gazeta to imponujące i pracowite działanie. Chce jeszcze na koniec rozmowy wspomnieć o fakcie, że Starostwo sokólskie w sposób wzorcowy dba o sprawy związane z gospodarką leśną w lasach prywatnych.

Rzeczywiście udało się uporządkować i zdobyć pieniądze na stworzenie uproszczonego planu zagospodarowania lasu. Kończąc kadencję będziemy mogli się pochwalić objęciem całego powiatu sokólskiego planami, dzięki czemu ułatwiona będzie gospodarka lasami prywatnymi.

Dziękując za rozmowę życzę owocnej pracy dla rozwoju powiatu.

Ewa Wiatr,
Dział Edukacji, BbPN

Z życia Parku

Gniazdo bociana białego BbPN,
fot. C. Werpachowski

- W ramach realizacji projektu LIFE15 NAT/PL/000728 „Ochrona bociana białego w dolinach rzecznych wschodniej Polski” monitorowano trasę migracji jednego z bocianów białych, który zakończył rehabilitację w OHZKPiRZ, w tym skontaktowano się z tureckimi ornitologami, którzy potwierdzili śmierć bociana wskutek porażenia prądem.
  - Uczestniczono w odłowach badawczych ryb, realizowanych przez Instytut Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie na dwóch stanowiskach na obszarze Parku.
  - Monitorowano zagrożenia ASF w populacji dzika na obszarze parku.
  - W ramach realizacji projektu LIFE15 NAT/PL/000728 „Ochrona bociana białego w dolinach rzecznych wschodniej Polski”:
    - odebrano wybudowaną wolię dla bocianów;
    - zamówiono wykonanie 3 sztucznych gniazd do odchowu małych piskląt bocianów w OHZKPiRZ;
    - zakupiono drobny sprzęt weterynaryjny,
  - Przeanalizowano projekty Uproszczonych Planów Urządzania Lasów prywatnych w obrębach ewidencyjnych Tajenko, Łąki wsi Tajno oraz Pruska w granicach BbPN i otulinie oraz przygotowano ich uzgodnienie.
  - Zaopiniowano uproszczone plany urządzania lasu obrębu ewidencyjnego Szafranki gm. Tykocin.
  - Przeprowadzono odłowy i redukcję noriki amerykańskiej w rejonie Brzostowa w ramach realizacji zobowiązań poprojektowych Polskie Ostoje Ptaków” LIFE09 NAT/PL/000263.
  - Przeanalizowano zakres planowanych cięć w projekcie Planu Urządzania Lasu dla Nadleśnictwa Knyszyn na lata 2018-2027 oraz przygotowano jego uzgodnienie dla obszaru otuliny BbPN.
  - W ramach projektu LIFE15 NAT/PL/000728 „Ochrona bociana białego w dolinach rzecznych wschodniej Polski” wraz z beneficjentem koordynującym projekt zorganizowano w siedzibie BbPN szkolenie na temat udzielania pomocy bocianom białym, w którym wzięło udział około 70 osób, w tym 12 pracowników BbPN.
- Dział Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego, BbPN*

W czwartym kwartale 2017 r. Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych w ramach procedury uzgadniania projektów decyzji

na wycinkę drzew lub krzewów na obszarach ochrony krajobrazowej Biebrzańskiego Parku Narodowego wydał 4 postanowienia. Wszystkie wnioski rozpatrzone pozytywnie. W ramach dokonywanych uzgodnień wydano postanowienie na wycinkę drzew w pasie drogowym drogi pow. nr 1838B na odcinku Gugny-Laskowiec. Oprócz uzgodnień projektów decyzji na wycinkę drzew lub krzewów wydano 3 pozytywne opinie dotyczące wycinki.

W IV kwartale 2017 r. dokonano również uzgodnienia dokumentów planistycznych dla gminy i miasta Goniądz, tj. studium warunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w odniesieniu do obszarów położonych w granicach Biebrzańskiego Parku Narodowego i jego otuliny.

W podanym okresie wydano 20 postanowień dotyczących uzgodnienia projektów decyzji o warunkach zabudowy. Wszystkie z uzgodnionych inwestycji są zlokalizowane w otulinie Biebrzańskiego Parku Narodowego oraz na obszarach Natura 2000: Dolina Biebrzy PLH200008 i Ostoja Biebrzańska PLB200006.

Zaopiniowano remont drogi wojewódzkiej nr 668 i mostu nad rzeką Klimaszewnica oraz skierowano do właściwych organów prośby o interwencję w sprawie budowy budynku mieszkalnego o na terenie zalewowym doliny Biebrzy w Dolistowie Starym. O interwencję poproszono także gminę Goniądz. Sprawa dotyczyła nielegalnego składowania gruzu i odpadów zlokalizowanych na kilkunastu działkach na ternie gminy.

W ostatnim kwartale 2017 r. wydano także opinię nt. możliwość wykaszania rzeki

Nielegalne wysypiska śmieci BbPN,
fot. C. Werpachowski

Wissy na odcinku przebiegającym przez teren Parku.

W zakresie dzierżawy gruntów będących w użytkowaniu wieczystym BbPN rozwiązano 10 umów zawartych na okres 1 roku dla nieruchomości, na których nie udało się zrealizować koszenia z powodu wysokiego stanu wody.

Uzgodniono 1 porozumienie na wykonywanie działań ochronnych oraz zaopiniowano 1 porozumienie na okres 5 lat. W podanym okresie udoskonalono wytyczne kontroli terenowej na dzierżawionych gruntach.

Anna Piekarska, Dział Opinii i Uzgodnień Środowiskowych, BbPN

Archeologia regionu w CEiZ

Pozasezonową atrakcją w Centrum Edukacji i Zarządzania była wystawa pt.: „SKARBY NA PIASKACH - Archeologia Kotliny Biebrzańskiej”, prezentująca archeologiczne perełki naszego regionu ze zbiorów Muzeum Podlaskiego w Białymstoku. Gliniane i metalowe naczynia, ostrogi, krzemienne groty, oryginalne piecowe kafle, fragmenty ozdób bursztynowych i wiele innych ciekawych eksponatów (liczących sobie często ponad 4 tysiące lat) można było podziwiać w siedzibie BbPN na przełomie roku (grudzień 2017 i styczeń 2018).

II Biebrzańskie Forum Turystyczne

25 listopada 2017 odbyło się II Biebrzańskie Forum Turystyczne - spotkanie regionalnej branży turystycznej. Zaprezentowano m.in. system elektronicznej sprzedaży, działalność organizacji turystycznych i placówek kultury. Była to dobra okazja do wymiany doświadczeń i opinii na aktualne tematy z osobami działającymi w turystyce. Wydarzenie zakończyło się wspólną dyskusją, podczas której każdy z gości mógł poruszyć interesujące go zagadnienia i omówić je wraz z dyrektorem i pracownikami Zespołu Udostępniania. Następną edycja BFT odbędzie się już 24 lutego 2018 a głównym punktem jej programu będzie podsumowanie projektu „Doposażenie i adaptacja bazy edukacyjnej Biebrzańskiego Parku Narodowego”, dzięki któremu wizyta w siedzibie Parku stanie się dla turystów bardziej atrakcyjna. Będzie to też okazja do omówienia sezonu turystycznego 2017 na podstawie aktualnych danych statystycznych, prezentacji wyremontowanej sali ekspozycyjnej i sposobu obsługi nowych multimedialnych urządzeń.

Serdecznie zapraszamy!
Artur Łajewski, Zespół Udostępniania, BbPN

Projektu LIFE11 NAT/PL/422 ciąg dalszy!

Komisja Europejska wyraziła zgodę na przedłużenie terminu realizacji projektu LIFE+ „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy” do 30 marca 2019 roku. Tym samym przed nami 15 miesięcy wzmożonej pracy związanej z realizacją i zakończeniem działań przewidzianych w projekcie.

Na cennych przyrodniczo siedliskach otwartych kontynuowane będą zabiegi ochronne usuwania drzew i krzewów czy koszenia łąk bagiennych oraz działania zmierzające do poprawy stosunków wodnych. Ważną częścią realizowanych w tym okresie zadań będzie zapewnienie ochrony priorytetowych siedlisk leśnych „Bory i lasy bagiennie” oraz rekompensata za ograniczenie gospodarczego wykorzystania tego typu lasów na gruntach prywatnych. Nie zabraknie także prac dokumentujących zmiany ekologiczne zachodzące na torfowiskach - monitoringu technicznego i przyrodniczego projektu. Wznowione zostanie działanie mające na celu zarówno względy edukacyj-

ne, jak i rozwój regionu, a mianowicie budowa ścieżki turystycznej łączącej już istniejące kładki w Szuszałewie i Nowym Lipsku wraz z przeprawą promową przez rzekę Biebrzę. Dzięki nowej infrastrukturze spacer „suchą stopą” przez biebrzańskie bagna będzie możliwy na długości około 5 km. Mammy również nadzieję, że dodatkowa atrakcja nieobecna dotychczas nad Biebrzą - pływający pomost umożliwiający przedostanie się na drugi brzeg - zainteresuje turystów do odwiedzin tej części Biebrzańskiego Parku Narodowego.

Zespół projektu Górna Biebrza

Sezon zimowy to czas spokoju w przyrodzie. Jednak w projekcie LIFE13 NAT/PL/000050 jest to czas wyjątkowej pracy. To jedyny okres, kiedy prace budowlane nie wywierają negatywnego wpływu na przyrodę Parku. Rozpoczęły się już prace budowlane na węźle wodnym Modzelówka - remontowany jest jaz. Następnymi etapami, po wydaniu ostatniego z niezbędnych pozwoleń na budowę, rozpoczniemy gruntowną przebudowę węzła oraz działania w martwym korycie rzeki Elk. Dzięki temu po raz pierwszy od XIX w. popłynie nim rzeka. Prowadzone są także prace na Kanale Kapickim, których efektem ma być remont dwóch istniejących zastawek piętrzących i budowa nowych 5 progów wodnych. Celem tych prac jest retencja wód, które dotąd swobodnie opuszczały bagiennie Brzeziny Kapickie. Przypominamy, że na czas budowy okresowo zamknięty jest szlak prowadzący wzdłuż Kanału. Oprócz prac budowlanych prowadziliśmy również zabiegi ochronne w postaci koszenia ręcznego i usuwania zakrzaceń. Jednak wyjątkowo wysoki stan wód tej zimy nie pozwala wykonać wszystkich prac zgodnie z planami.

Adam Bernatowicz, kierownik projektu LIFE13 NAT/PL/000050, BbPN

Martwy dzik BbPN,
fot. C. Werpachowski

Walczymy z ASF

Odkąd w naszym regionie pojawił się Afrykański Pomór Świń - Biebrzański PN stara się intensywnie włączyć do akcji zwalczania tej choroby. Ten groźny dla świń wirus rozprzestrzenia się głównie przez zarażone dziki oraz człowieka. Dlatego w ramach realizowanych działań Park prowadzi odstrzał sanitarny dzika jak również regularnie prowadzone są akcje poszukiwania padłych dzików - tak indywidualnie jak i zbiorowo. **Dotychczas w Parku w 2017 i 2018 znaleziono 14 padłych dzików** - niestety w większości przypadków z powodu zakażenia wirusem. Wszystkie padłe sztuki, dzięki współpracy z powiatowymi lekarzami weterynarii (Mońki, Augustów, Sokółka) zostały zutylizowane. W 2018 r. nastąpi kontynuacja działań, choć nie wiemy z jakiego powodu parki narodowe nie zostały objęte opłatami dotyczącymi rekompensat za strzelone dziki z tytułu walki z ASF.

Artur Wiatr, kierownik Ośrodka Wdrażania Zadań Ochronnych, BbPN

Biebrzański
Park Narodowy
w trosce o bagna i ludzi

Biebrzańskie Wieści

- bezpłatna gazeta informacyjna Biebrzańskiego Parku Narodowego.
Wydawca: Biebrzański Park Narodowy, Osowiec- Twierdza 8, 19-110 Goniądz.
Tel. 85 738-06-20. www.biebrza.org.pl. E-mail: sekretariat@biebrza.org.pl. ISSN 2081-7541
Zespół redakcyjny: Ewa Wiatr, Piotr Tatataj

Drodzy Czytelnicy! Czekamy na Wasze opinie dotyczące naszego pisma. Zachęcamy Was również do przesyłania ciekawych tematów, które chcielibyście poruszyć na łamach Biebrzańskich Wieści. Wszystkie uwagi prosimy przesyłać na adres: Ewa.Wiatr@biebrza.org.pl